

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Чередниченко Анастасії Олександрівни на тему «Організаційно-економічне забезпечення управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – «Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності»

Актуальність теми дослідження.

Наростання кризових явищ, посилення невизначеності та динамічності економічної ситуації вимагають від вітчизняних підприємств будівельної галузі поглиблення уваги до питань власної економічної безпеки, пошуку ефективних заходів її забезпечення в усіх сферах та виявлення й нейтралізації можливих загроз, небезпек і ризиків, здатних негативним чином вплинути на стан і результати їх діяльності. При цьому необхідно зважати, що сучасний етап розвитку суспільства характеризується зростаючою роллю інформаційної сфери, розвитком нових інформаційних технологій і загальною комп'ютеризацією, що має як позитивний, так і негативний вплив на виробничо-господарську діяльність та фінансові результати будівельних підприємств. Поширення інформаційних загроз висуває нові вимоги до побудови і організації функціонування систем безпеки, а тому представлена до захисту робота здобувача Чередниченко А.О. на тему «Організаційно-економічне забезпечення управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі» є своєчасною і актуальною.

У дисертаційній роботі автором визначено та вирішено широке коло завдань як теоретико-методичного, так і практичного характеру, вирішення яких в сукупності дозволило досягти поставленої мети.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертація є складовою частиною розробок Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова в межах держбюджетної науково-дослідної роботи «Інформаційно-аналітичне забезпечення стратегічного управління фінансово-економічною безпекою

суб'єктів господарювання України в умовах глобалізації: теорія, методологія, практика" – етап 4 – «Стратегічний контролінг в системі управління фінансово-економічною безпекою суб'єктів господарювання України: теорія, методологія, практика» (державний реєстраційний номер 0112U003092). В рамках теми автором запропоновано механізм забезпечення інформаційної безпеки та алгоритм оцінки надійності управлінського персоналу підприємств будівельної галузі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність та новизна.

Аналіз дисертації, автореферату, фахових та інших наукових публікацій Чередниченко А.О. дозволяє зробити висновок про те, що отримані наукові результати, висновки та рекомендації є достатньо обґрунтованими і достовірними. Високий ступінь їх обґрунтованості базується на: ретроспективному аналізі теоретичних положень забезпечення економічної та інформаційної безпеки підприємств; цілісній предметно-змістовній структурі дисертації; логічному, послідовному і узгодженому викладенні матеріалу; наявності необхідної сукупності теоретичних і прикладних завдань, що підлягають вирішенню; використанні відповідним чином обробленої та проаналізованої статистичної інформації.

У дисертаційній роботі автором проведено дослідження тенденцій розвитку підприємств будівельної галузі, за результатами якого виявлено численні негативні чинники впливу на економічну безпеку вітчизняних підприємств будівельної галузі (с. 12-19). Автор визначає підвищення ролі чинників інформатизації (с. 30-32), розкриває взаємозв'язок між інформаційною безпекою і забезпеченням стабільного розвитку підприємств будівельної галузі (с. 33-34).

Проведений аналіз підходів до визначення сутності поняття «інформаційна безпека» підтвердив відсутність єдиної думки щодо

визначення об'єкту інформаційної безпеки (с. 35-39). Зважаючи на те, що в якості останніх розглядають інформацію, інформаційні ресурси та інформаційне середовище, автор розкриває зміст даних категорій (с. 35-53). Саме це стало основою для удосконалення визначення сутності і змісту поняття «інформаційна безпека підприємства» (с. 53-54) та формування концепції інформаційної безпеки підприємств будівельної галузі (с. 54-56).

Дослідження підходів до класифікації загроз інформаційній безпеці (с. 58-69) дозволило дисертанту доповнити види загроз за такими ознаками, як: умови господарювання; масштабність впливу на інформаційно-комунікаційне середовище і реалізацію основних функцій підприємства; тип об'єкта впливу (с. 69-71).

Проведений аналіз стандартів в області інформаційної безпеки (с. 74-84) сприяв виявленню ключових положень, які необхідно враховувати при формуванні систем управління інформаційною безпекою на вітчизняних будівельних підприємствах (с. 85-88). Розроблено систему управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі, що об'єднує елементи забезпечення інформатизації середовища підприємства (управління персоналом, документообігом, комунікаціями та інформаційними системами) та організаційно-управлінську, організаційно-правову, економічну, інженерно-технічну та інтеграційну підсистеми забезпечення інформаційної безпеки (с. 88-93). Розкрито інструментарій організаційно-економічного забезпечення системи управління інформаційною безпекою (с. 93-112).

Досліджуючи існуючі підходи до оцінки інформаційної безпеки (с. 112-119), автором запропоновано їх удосконалення за рахунок оцінювання рівня інформатизації і діяльності з забезпечення інформаційної безпеки (с. 128-133).

Зважаючи на важливість попереджувальної діяльності в сфері протидії виникнення інформаційних загроз і ризиків, дисертантом розроблено проактивну стратегію забезпечення інформаційної безпеки, детально розкриті її цілі та завдання (с. 136-147) .

Автор акцентує увагу на тому, що системна і планова діяльність із

забезпечення інформаційної безпеки вимагає створення відповідної служби на вітчизняних підприємствах будівельної галузі та надає власні пропозиції щодо її організації (с. 156-159).

Виявлено, що головним джерелом інформаційних загроз на підприємствах є персонал. Виходячи з зазначеного, автором розкриваються заходи з підвищення кадрової безпеки (с. 159-167), серед яких науковий інтерес представляють пропозиції дисертанта щодо оцінки надійності управлінського персоналу в контексті забезпечення інформаційної безпеки будівельних підприємств (с. 168-176).

Таким чином, можна стверджувати, що дисертантом за результатами дослідження досягнуто поставлену мету – узагальнення та розвиток теоретичних і методичних підходів щодо управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі.

Аргументованість наукових положень дисертації забезпечена використанням у процесі дослідження положень законодавчих та нормативно-правових документів Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України в галузі інформатизації та забезпечення інформаційної безпеки, публікацій вітчизняних і зарубіжних авторів, монографічних досліджень фахівців з економічної та інформаційної безпеки, даних Державної служби статистики України, Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, фінансової й статистичної звітності підприємств будівельної галузі.

Достовірність дослідження визначається значною кількістю опрацьованих літературних джерел (232 найменування); використанням низки загальнонаукових і спеціальних методів пізнання: порівняльного аналізу і графічного методу; системного аналізу; абстрагування; методу IDEF0; експертних оцінок і методу аналізу ієрархій; методу побудови дерева цілей.

Викладені в дисертаційному дослідженні наукові результати отримали впровадження в практичній діяльності ТОВ "Констракшн груп Інтернешнл" (акт впровадження № 68 від 9 квітня 2015 р.), ТОВ «Спецбудмонтаж-Україна»

(акт впровадження № 27 від 20 лютого 2015 р.), ПАТ «Трест Житлобуд-1» (акт впровадження №75 від 19 травня 2015р.) та ТДВ «Житлобуд-2» (акт впровадження № 57 від 20 травня 2015р.), служби будівельно-монтажних робіт та цивільних споруд Державного підприємства «Південна залізниця» (акт впровадження №73 від 17 березня 2015 року).

Практичне значення результатів дисертації полягає також і в тому, що сукупність наукових положень створює методичну базу для формування стратегії забезпечення інформаційної безпеки на підприємствах будівельної галузі, що сприятиме реалізації превентивних заходів інформаційної безпеки.

Розробки та рекомендації, запропоновані в дисертації, використовуються у навчальному процесі Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова при викладанні таких дисциплін як «Правове забезпечення безпеки суб'єктів господарської діяльності в Україні», «Інформаційно-аналітичне забезпечення економічної безпеки» для студентів базових напрямів «магістр з управління фінансово-економічною безпекою», у курсовому і дипломному проектуванні студентів 8.18010014 «Управління фінансово-економічною безпекою» спеціальності, що підтверджується довідкою про впровадження від 14 травня 2015 р.

Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій.

Представлена дисертаційна робота Чередниченко Анастасії Олександрівни відзначається творчим характером та містить результати, що характеризуються науковою новизною. Вони полягають у такому:

удосконалено:

- трактування поняття «інформаційна безпека підприємства» як такого внутрішнього і зовнішнього стану інформаційно-комунікаційного середовища підприємства і процесів управління його складовими й діяльністю з забезпечення безпеки, що формує відповідний цілям функціонування підприємства рівень інформатизації і забезпечує попередження виникнення загроз інформаційній безпеці й нейтралізацію їх впливу (с. 53-54);

- систему забезпечення управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі, яку представлено як комплекс підсистем управління елементами інформаційно-комунікаційного середовища підприємства та організаційно-управлінських, організаційно-правових, економічних, інженерно-технічних й інтеграційних підсистем управління інформаційною безпекою (с. 89-93);

- методичний підхід до оцінки рівня інформаційної безпеки підприємств будівельної галузі шляхом розрахунку відповідного показника як середньозваженої з індикаторів рівня інформатизації і діяльності з забезпечення інформаційної безпеки (с. 119-122);

- алгоритм оцінки надійності управлінського персоналу в системі інформаційної безпеки підприємств будівельної галузі, що представлено поетапним розрахунком інтегрального показника за такими компонентами: інформаційно-професійна компетентність, лояльність, комунікабельність (с. 168-169);

отримали подальший розвиток:

- класифікація загроз інформаційній безпеці підприємств будівельної галузі, яку доповнено видами за ознаками: умови господарювання, масштабність впливу на інформаційно-комунікаційне середовище і реалізацію основних функцій підприємства, тип об'єкта впливу за етапами життєвого циклу будівельних проектів (с. 69-71);

- теоретичні основи інформаційної безпеки підприємств будівельної галузі шляхом визначення цілей, завдань й принципів її забезпечення (с. 54-56);

- підхід до управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі на основі формування ієрархічно-структуризованої системи цільових орієнтирів, цілей і завдань проактивної стратегії інформаційної безпеки (с. 136-147);

- напрямки побудови організаційної структури служби інформаційної безпеки на вітчизняних підприємствах будівельної галузі, які полягають у створенні проектних команд і ситуаційного центру (с. 147-156).

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

Теоретичні положення та методичні рекомендації, а також відповідні елементи наукової новизни достатньо повно висвітлено в опублікованих за темою дослідження наукових працях. Основні положення дисертації опубліковані у 21 науковій праці, серед яких 1 монографія, 4 статей у наукових фахових виданнях України, 5 статті у збірниках, включених до міжнародних наукометричних баз, 11 тез доповідей на науково-практичних конференціях. Загальний обсяг наукових праць складає 7,2 друк. арк., з них особисто автору належить 6,4 друк. арк. Отже, можна зробити висновок, що якість, кількість і обсяг наукових праць, опублікованих автором, відповідають рівню кандидатської дисертації, їх зміст за тематичною спрямованістю і сутністю відповідає спеціальності 21.04.02 – Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Автореферат розкриває основні положення дисертаційної роботи і відповідає її змісту та структурі. Текст автореферату не містить положень, які не знайшли відображення в дисертації.

Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Чередниченко А.О. відповідає встановленим вимогам, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

Логіка дисертаційного дослідження підпорядкована поставленій меті та завданням, визначає структуру роботи. Структура дисертаційної роботи узгоджується з назвою, метою та завданнями дослідження, її оформлення відповідає чинним вимогам, наукові положення викладено конкретно, логічно, висновки і рекомендації ґрунтуються на результатах авторських досліджень проблеми. Основні результати концентровано представлено у таблицях, графічному матеріалі, висновках. Автореферат дисертації в повній мірі відображає зміст основних положень дисертації.

Дискусійні положення та зауваження щодо дисертації.

Не дивлячись на достатньо високий рівень теоретичних та прикладних досліджень виконаних в роботі, слід зауважити, що в дослідженні мають місце деякі недоліки та дискусійні питання. Основні з них зводяться до такого:

1. Розкриваючи на с. 55 в концепції забезпечення інформаційної безпеки цілі управління, автор зосереджує увагу на цілях інформатизації, а серед цілей управління інформаційною безпекою визначає тільки попередження та протидію загрозам. Було б доцільно розкрити більш детально цілі управління інформаційною безпекою.

2. На с. 121 автор зазначає, що для формування оціночних характеристик інформаційно-технічних індикаторів доцільно застосовувати підхід моделювання зрілості здібностей, але без достатнього обґрунтування в подальшому при оцінюванні рівня інформаційної безпеки його не використовує.

3. Дискусійним є питання щодо організації ситуаційного центра на підприємствах будівельної галузі (с. 157), зважаючи на високу вартість обладнання та необхідність залучення висококваліфікованого спеціаліста-аналітика. Це йде у протигагу з авторськими висновками щодо можливості організації служби за умов помірних витрат.

4. На с. 136 рисунок 3.1. «Схема дерева цілей досягнення стратегічної мети проактивної стратегії інформаційної безпеки» автором не враховано необхідність впровадження нових інформаційних технологій.

5. Було б доцільно за результатами оцінки надійності управлінського персоналу (с. 175-176) сформуванати комплекс заходів щодо підвищення рівня надійності.

Зазначені зауваження не знижують загальний досить високий науковий рівень дисертаційної роботи і не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок

В цілому в роботі слід визначити виконаними вимоги, що ставляться до

дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук. Актуальність теми обґрунтовано, мету, завдання та предмет дослідження чітко визначено. Висновки і рекомендації, які сформульовані автором, відзначаються науковою новизною і мають практичну значущість.

Належний науково-теоретичний ревінь, аргументованість і достовірність отриманих висновків і рекомендацій, ступінь наукової новизни дають підстави для висновку, що дисертаційна робота Чередниченко Анастасії Олександрівни на тему «Організаційно-економічне забезпечення управління інформаційною безпекою підприємств будівельної галузі» є самостійним, завершеним дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, що у сукупності забезпечують вирішення важливого науково-практичного завдання – розробки теоретичних основ та методичних і практичних рекомендацій щодо системного впровадження і підвищення ефективності заходів забезпечення інформаційної безпеки підприємств будівельної галузі.

Дисертація за своїм змістом відповідає вимогам пп. 9, 11, 12 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», що ставляться до наукових робіт, поданих на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук, а її автор, Чередниченко Анастасія Олександрівна, заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 21.04.02 – Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності.

Офіційний опонент,

кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри «Фінанси та кредит»
Харківського національного університету
будівництва та архітектури

Н.Е. Аванесова

Підпис Анастасії Олександрівни Чередниченко
завідуючою: в. секретар
ХНУБА Похтанин Т.О.
В.С.